Nr. 11 (46) 1939 m. kovo 18 d. II metai.

VARPELIS

„AIDO“ PRIEDAS VAIKAMS

VILNIUS

Vieną tik kartą Vilniuj viešėjau,
Vieną tik kartą aš jį lankiau,
Jis mano širdį taip sužavėjo,
Ilgai ilgai jo neužmiršau.
Tenai kalneliai dunkso aukštieji,
Nuo amžių dairos į tolį vis,
Mini jie garsią kunigaikštiją,
Kadu juos valdė narsus Vytis.
Ten stebuklinga Motina Dievo
Duoda sveikatą prašantiems Jos,
Laimina Vilnių iš savo sosto,
Klūpančias gatvėj žmonių minias.
Dievnamių bokštai erdvėn iškilę,
Ant jųjų kryžiai stovi ramiai,
Tos darbščios rankos žemėj sudilo,
Nuo kurių augo Dievo namai.
Toliau už miesto, žalioje girioj,
Tūno Golgota tyli, rimta,
Kryžiaus Keleliai apašaroti, –
Ten mums nuo amžių vieta šventa.
Vilnius puikusis visus vilioja
Ten, kur sraunusis teka Neris,
Kalnai ir girios vaizduoja rojų, —
Kas mano širdį nuo jo atskirs?
Vai kaip norėčiau Vilniuj gyventi
Ir pasiirstyt Nerio bangom
Aš — nelaiminga prasta mergaitė!..
Netinka veržtis man prabangon...

Radastas

NEMUNAS

Rambonių piliakalnis

Graži Dainavos šalis, didinga buvo jos praeitis, apie kurią dabar tik senos dzūkų pasakos byloja ir puikūs Dainavos piliakalniai gyvai mums liudija. Smagu pasidairyti gražioje Dainavos šalelėje ir miela pasiklausyti senųjų dzūkų porinimų apie garsiąją Dainavos šalies praeitį.

Iš Alytaus plaukdami pavandeniu Nemunu, už devyneto kilometrų, atsidursime mažame Rum-

bonių bažnytkaimyje. Jis dabar jau niekuo daugiau nepasižymi, kaip dideliu ir gražiu senovės laikų paminklu — piliakalniu. O Rumbonių piliakalnis tikrai gražus pažiūrėti kaip iš arti, taip ir iš toliau; o ypač gražiai jis atrodo, žiūrint nuo Nemuno kranto.

Rumbonių piliakalnis yra ne pačiame Rumbonių bažnytkaimy, bet apie kilometrą nuo bažnytkaimio į šiaurės pusę; kairiame Nemuno krante jis kyšo aukščiau visų Nemuno krantų kalnų iškilęs. Rytinėj piliakalnio pusėj teka platus Nemunas, o šiaurinėj — nedidelis Pilypo upelis. Tokiu būdu senovėj piliakalnį padėjo nuo priešų ginti ir aplink jį apsupusieji vandenys.

Rumbonių vardas, anot padavimų, esąs kilęs nuo to, jog senovėj šiame piliakalny stovėję puikūs karalių rūmai su aukštu bokštu arba bone. Todėl ir ši vieta buvusi pavadinta Rumbonimis — „rūmų bonė".

Kaip senų žmonių padavimai byloja, Rumbonių aukštąjį piliakalnį supylę narsieji Dainavos šalies kareiviai. Tame pat piliakalny, sako, esąs palaidotas ir jų galingasai karo vadas. Tačiau to vado vardo dabar niekas nežino. Jeigu kada mūsų kraštui užeitų sunkūs laikai, reikia tik įspėti to kalne miegančio vado vardas, ir jis vėl kelsis su visa savo kariuomene ir apgins kraštą nuo priešų.

Rumbonių piliakalnio viršus yra ypatingai įdubęs; apie tą įdubimą žmonėse yra toks padavimas. Senovėj, kada žmonės dievams ugnį kūreno, Rumbonių kalne stovėjusi Perkūno bažnyčia. Vėliau, įvedus Lietuvoje krikščionybę, toji bažnyčia buvo užkeikta ir skradžiai žemę kalne prasmego. Kalno vidurys, kur bažnyčia prasmego, įdubęs liko iki šių dienų. Senesnieji žmonės dar atmena, kad seniau to kalno viršūnėje buvusi be galo gili duobė, kurion, metus akmenį, tas ilgai riedėdavęs kalno požemiais iki atsimušdavęs į kalne esančios bažnyčios varinius varpus. Akmeniui atsimušus, varpai liūdnai, liūdna, kaip raudote raudodavę giliuose kalno požemiuose.

Dabar nebėra piliakalnio viršūnėje kiaurymės, nebeskamba graudingieji stabmeldžių bažnyčios varpai ir niekas nepastebėjo, kada prisikėlė Dainavos šalies kariai. O jie, — kaip mano seni seneliai, — buvo prisikėlę, buvo padėję iškovoti nepriklausomybę ir vėl sugulę piliakalnyje. Kada reikės, jie ir vėl išeisią ir padėsią. **„Žiburėlis"**

„Katinėli, nu nu nu, tave mušti ketinu“...

ŽAISK, VAIKUTI!

Žaisk, vaikuti, mažutėli,
Kol linksma širdelė,
Kol dar tavo galvužėlės
Nelietė vargelis.

Tau dabar nerūpi niekas,
Nėra rūpestėlių,
Neslopina dar širdelės
Jokie sielvartėliai.

Bet paaugęs jau, vaikuti,
Nebėgiosi vėliai:
Tavo širdį ims kankinti
Sunkūs rūpestėliai.

Tad, kol jaunas dar, vaikuti,
Vargas kol neliečia,
Linksmas žaiski ir dainuoki,
Kol saulutė šviečia.

V. Steponaitis

Kaip šv. Petras valdė pasaulį

Kai dar Kristus vaikščiojo mūsų žemėje, visuomet su savim pasiimdavo ir šv. Petrą. Abudu sekdavę žmonių gyvenimą, jų darbus ir rūpesčius.

Vieną kartą, eidamas šv. Petras su Kristumi iš vieno sodžiaus, tarė:

— Viešpatie, duok man tokią galią, kad galėčiau valdyti visą pasaulį. Matau, kad blogi žmonės skriaudžia geruosius, o kai kurie netgi nevykdo, Viešpatie, Tavo įsakymų. Aš tuojau blogus žmones bausiu, o gerus apdovanosiu.

Kristus, išklausęs šv. Petro prašymo, tarė Jam:

— Gerai, Petrai. Suprantu tave. Nuo šio laiko tu valdysi pasaulį.

Šv. Petras labai apsidžiaugė.

Jie ėjo toliau pro žalias pievas, pro javų siūbuojančius laukus. Beeidami sutiko jie prie vieno sodžiaus seną moterį. Ji buvo basa ir apiplyšusi. Ant trumpos virvutės vedėsi į ganyklą ožką.

Ji nepažino Kristaus ir šv. Petro. Atrišusi nuo ožkos ragelių virvutę ir uždroždama, prašneko:

— Lai Dievas tave saugoja. Neturiu aš laiko tave ganyti ir nuo vilkų ginti. Turiu uždirbti duonos savo mažulėliams.

Tai tarusi, ji nuėjo namo. Kristus, pažvelgęs į šv. Petrą, prakalbėjo:

— Tu esi dabar Dievas. Ar neišklausysi vargšės moteriškės prašymo? Matai ožką, reikia ją visą dieną išsaugoti, išganyti.

Ožkytė, pajutusi laisvę, bėgiojo po laukus ir, nutraukusi vieną kitą dobilo galvutę, mekeno. Šventas Petras turėjo ją nuo visokių pavojų saugoti. Jis buvo Dievas. Jis troško padėti neturtingai moteriškei. Todėl visą laiką, nuo ryto iki vakaro, bėgiojo paskui ožkytę. Visas sušilo ir privargo. O Kristus, stovėdamas ir žiūrėdamas į šv. Petrą, šypsojosi.

Vakarą šv. Petras parginė sveiką ir priėdusią ožkytę. Buvo smarkiai nuvargęs ir nusikamavęs.

— Viešpatie, — tarė šv. Petras, — negaliu aš netgi ožkos išganyti, o ką sakyti apie visą didžiulį pasaulį. Jau nenoriu būti Dievu, nes nemoku valdyti pasaulio.

P.

Čigonė ir ūkininkas

Seniau gyveno toks turtingas ūkininkas, kuris turėjo daug žąsų.

Kartą jo žmona iškepė žąsį ir įstatė krosnin, o visa šeima išėjo į laukus darbo dirbti. Namai paliko tušti.

Per kaimą ėjo čigonė ir užėjo į to ūkininko namus. Čigonei pakvipo žąsis. Ji priėjo prie krosnies, atkėlė dangtį ir pamatė kepsnį. Ilgai negalvodama, ji išsitraukė žąsį, įsidėjo į krepšį ir jau rengėsi eiti iš pirkios. Tik štai duryse ji susitiko ūkininką.

— Ar nežinai tamsta, kur čia gyvena Žąsininkas? — paklausė jį gudri čigonė.

— Ką? Kokio Žąsininko tau reikia? — atkirto nustebęs ūkininkas.

— Nagi to, kuris gyveno Krosniškėje ir persikraustė į Krepšiškį, — ėmė aiškinti čigonė.

Ūkininkas supyko, nusispiovė ir sako:

— Eik tu su savo Žąsininku! Aš jo nepažinojau ir nieko žinoti apie jį nenoriu.

— Ačiū ir už tai, — padėkojo čigonė ir skubiai išėjo iš ūkininko kiemo.

Netrukus sugrįžo iš laukų ūkininko žmona ir visa šeima. Žmona pradėjo ruošti pietus. Pradarė ji krosnį, žiūri: žąsies nėra.

— Ar nematei, tėvai, kur žąsis dingo? — paklausė ji vyrą.

— Buvo čia čigonė ir klausinėjo apie kažkokį Žąsininką, kuris gyveno Krosniškėje ir persikraustė į Krepšiškį, — atsakė jis.

— Ir tu iš jos, vagilkos, neatėmei žąsies! — subarė žmona.

— Gerai tau dabar kalbėti, kai į krosnį pažiūrėjai. O aš čigonės pasakojimo tuomet nesupratau.

Tą kartą pietūs buvo be žąsienos.

Našlaitėlė

Kai užaugsiu

Aš dar toks mažytis,
Kaip tas pupų pėdas;
Gavus nuo mamytės,
Ašarėlė rieda.

Aš turiu jau žirgą
Ir medinį kardą.
Kardas saulėj mirga,
Žirgas kelią ardo.

Užaugins ir mane
Dievulis brangusis,
Ilgai bandą ganęs,
Aš kareiviu būsiu.

Pr. Gudaitis

Užkerėtas miestas

(Pasaka)

Toli, toli nuo mūsų buvo didelis miškas. Tame miške gyveno niekieno nežinomas raganius. Į tą mišką, rudens sulaukę, apylinkės kaimynai važiuodavo malkų. Kadangi miškas buvo labai didelis, žmonės malkų tik pakraščiais rinkdavo

Vienas tėvas, važiuodamas malkų, pasiėmė su savim mažą, vos 12 metų berniuką. Berniukas, berinkdamas šakas, nė nepajuto, kaip jį naktis užklupo. Ilgą laiką jisai klaidžiojo po mišką, šūkavo, rėkavo, beieškodamas tėvo. Paklydęs vis ėjo ir ėjo miško gilumon.

Sustojo. Apsidairė. Pamatė netoli žiburėlį. Pamatęs apsidžiaugė, kad galėsiąs pernakvoti. Priėjęs pasibeldė į duris. Iš trobelės atsiliepė „prašau"! Įžengęs vidun, pamatė baisios išvaizdos raganių.

Sėdi jisai už puikaus stalo ir skaito juodą knygą, baltomis raidėmis spausdintą. Berniuką net šiurpas sukratė. „Tai pakliuvau", pamanė jis. Raganius, lyg atspėdamas jo mintis, nuramino:

— Nesibijok, mažasai, aš tau nieko bloga nemanau daryti.

Berniukas paprašė pas jį nakvynės. Raganius su džiaugsmu priėmė. Tuojau suruošė puikią vakarienę. Jie bevakarieniaudami kalbėjosi. Berniukas pasakojo jam, kaip jis paklydo, o raganius—savo įvykius. Pasakojo, kaip šis miškas atsirado ir kaip jis liko užkerėtas, kaip ji burtininkė raganium pavertė. Ir kaip pranykdama pasakė: „Tuomet būsi tu atkerėtas, kai pas tave pranakvos berniukas".

— Seniau, — pasakojo toliau raganius,—tas miškas buvo mano miestas, aš buvau jo valdovas. Ir kai ragana užkerėjo, tapo miestas mišku, o aš raganium. Dabar kasdien pas mane atlekia šmėklos mane baidyti ir baidyti tuos, kas pas mane nakvoti ateina. Ir šią naktį šmėklos atskris ir tave norės išbaidyti.

Berniukas, nors su baime, sutiko nepasiduoti šmėkloms. Ir tikrai, vos baigė raganius savo kalbą, trobelė jau buvo pilna tokių įvairių šmėklų, kad sunku ir išsivaizduoti.

Berniukas jau rengėsi gulti ir kalbėjo atsiklaupęs poterius. O tos baisenybės apie jį tik sukos ir sukos, bet jis į jas ir dėmesio neatkreipė. Ir kaip jau baigė savo maldą, persižegnojo. Tą minutę visos šmėklos išnyko. Raganius tapo vėl gražiausiu ponu, miškas — miestu. Berniuką tas ponas labai dideliais turtais apdovanojo. Širdingai padėkojęs, iškeliavo jis namo. Džiaugėsi ir tėvai sulaukę sūnelio, o dar labiau nudžiugo, kai sužinojo apie jo laimėjimą.

Parašė *Marytė Vileitytė.*

* * *

Aš turėjau
Sau arkliuką,
Tokį gražų,
Mažyčiuką.

Vis ant jojo
Jodinėjau
Ir sesutę
Važinėjau.

Jis gyvena
Šiltam tvarte
Ir nebijo
Vėjo šalto.

Aš jam duodu
Žalio šieno,
Už tai jodau
Jį kasdieną.

A. Batarūnas

Juozuko sapnas

Graži tu, mano brangi tėvyne,
Šalis, kur miega kapuos didvyriai!
Maironis.

Skaistaveidei saulutei pakilus, sodžiuje nuaidėjo kerdžiaus rago balsai, tačiau jų negirdėjo kietai miegąs piemenukas Juozukas. Jo mažas kūnelis dar reikalavo poilsio, nes žinia — vakar visą dieną turėjo po kalnus, raistus braidyti, sekioti paskum gyvulius, žiūrėti, kad nė vienas nuo bandos neatsiskirtų, nė vienas į pasėlį nenueitų.

Prie krosnies triūsusi mama greit puolė prie lovos.

— Juozuk, kelkis!

Juozukas, kaip užmuštas, miega ir tiek.

— Juozeli, laikas bandą ginti...

Pramerkė Juozukas akis ir vėl užsimerkė. O, kaip gerą būtų dabar dar pamiegoti... nors valandėlę. Kažin ką Juozukas duotų už tai, tačiau vėl tas pats mamos raginimas. Mamai padedant, keliasi jis, rengiasi, griebia jam paduotą sūrį su duona ir skuba laukan, nes kerdžius jo vieno nelauks.

Pirmiausia jį pasveikino tik nesenai iš už miško savo pusę galvos iškišusi saulutė. Paskiau prišoko prie jo mylimas Margis, tačiau tas Juozuko nelinksmino, jis šiandieną buvo piktas apsiklausęs ir, varydamas karves iš tvarto, pora kartų Žalmargei be reikalo per nugarą botagu sudavė.

Kai karvės ėjo duobėtu keliu, Juozukas užmiegotom akim su kitais piemenimis sekė paskum. Saulutei aukščiau kopiant, linksmesni darėsi piemenukai. Jie tuojau pradėjo kalbą su kerdžiumi ir reikalavo, kad šis jiems, kaip vakar žadėjo, ką nors papasakotų.

Tik vienas Juozukas laikosi nuošaliai. Jo jaunoje galvutėje painiojosi visokios mintys. Nusibodo jau jam bandą ganyti. Nusibodo tas vienodas piemenuko gyvenimas, o jo karšta širdis troško ko nors naujo. Negraži šiandieną jam atrodė ir pati gamta. Nežavėjo jo kvapnios pievų gėlelės, jūra banguojantieji rugiai, iš savo lizdų pakilusių paukštelių čiulbėjimas. Jis pamena, kai žiemą mokytoja pasakojo apie daug gražesnius kraštus. Ten, sako, visko yra. Medžiuose auga kažkokie gardūs bananai, apelsinai, kuriuos, kas nori, tas valgo, ten nereik bandos ganyti, nereik laukų arti. Ir žiemos ten nebebūna. Visuomet šilta, gera. Ten kitokie žmonės gyvena, bet jų Juozukas tikrai nebijotų. Arba vėl sako, kad kažkokiuose kraštuose yra tokie miestai, kurių namų stogai debesis siekia. Ten namai — tai ne paprastos jų kaimelio pirkutės. Kambariai gražūs, auksu papuošti, žmonės tik automobiliais ar traukiniais važinėjas, o jų kaimelyje tik vienas Aleksynų Petrukas turi paprastus ratukus, kuriuos jam senelis sukalė.

— Ko taip susimąstęs, Juozuk? — pasiklausė jo penkiolikametis draugas Kaziukas.

— Ar aš? — krūptelėjo iš svajonių pabudęs Juozukas.

— Taip, tu! Gal jau mergaitę kokią pasdabojai?.. per jaunas esi! — juokėsi šis.

— Et... nuobodu. Laukiu rudens. Nepatinka man karvių ganymas, nusiskundė Juozukas.

— Ką... nepatinka. O man labai. Einam, tuojau kerdžius pradės pasakoti. Pasakos apie kaž-

kokius knygnešius... Jie, sako, mums daug gero padarė.

— Nenoriu...

— Nenori? Keista, kad tu šiandieną toks apiblausęs. Mane didžiausias linksmumas ima. Žiūrėk, kokia graži diena. Va, kaip gražiai rugiai banguoja, o kiek įvairiaspalvių gėlių žydi! Miške bus dar linksmiau: su paukšteliais padainuosime, po krūmus pasislapstysime ir, jei kerdžius leis, eisime ežerėlin pasimaudyti. Tai ką, ar negera? Žiūrėk, kaip man linksma! Pašoko porą kartų Kaziukas, pasirėmė rankomis į žemę ir, pervirtęs porą kūlių ant minkštos vejos, nubėgo atvaryti karvių. Ir Juozukas šiek tiek pralinksmėjo, tačiau iš jo galvos negalėjo išeiti mintis, kad yra kraštų, kur geriau gyventi, negu čia.

* * *

Praėjo graži vasaros diena. Piemenys, suvarę visus gyvulius krūvon, pasuko namų link.

Visą dieną dirbusi saulutė pavargo ir nuėjo ten už kalvos į savo patalą pailsėti, nušviesdama taip pat poilsiui besiruošiančią žemę ugnine raudona spalva. Danguje, lyg beribėje jūroje, pluduriavo keli, taip pat paraudę, debesėliai. Netolimame miškelyje suokė lakštingala, o jai pritarė keliu grįžtančių mergaičių dainos. Vakaras buvo ramus, dvelkė šiltas vasaros vėjelis.

Juozukas, suvaręs visus gyvulius į tvartus ir truputį užkandęs, nuėjo gulti, nes juk rytoj, dar saulutei nepakilus, vėl reikės kelti ir ginti karves.

Pavargusių akių vokai greit užsimerkė ir Juozukas atsidūrė sapnų karalystėje.

Sapnuoja jis ganąs prie ežerėlio karves ir svajojąs apie kitus gražesnius kraštus, kur taip gera gyventi. Taip jam besvajojant, pasirodo nepažįstamas senelis ir eina tiesiai prie jo. Krūptelėjo Juozukas, bet senelis prieina prie jo ir mandagiai paklausia Juozuką:

— Vaikeli, ar tau nepatinka šis kraštas?

Juozukas nustebo. Iš kur jo mintis šis senelis sužinojo. Į klausimą tačiau ryžosi atsakyti.

— Taip...

— Gal nenori čia būti? Nori kitur laimę rasti?

— Taip, — jau drąsiau atsakė Juozukas.

— Gal nori, kad tave į gražesnį kraštą nugabenčiau?

— Mane!? Oi norėčiau... labai noriu! — net pašoko iš džiaugsmo Juozukas ir pribėgęs pabučiavo gerajam seneliui ranką.

(B. d.).

Snaigių šokis

Vėjas groja,
Snaigės šoka.
Puikų šokį
Snaigės moka.

Gal, vaikeli,
Ir tu moki?
Na, pašoki,
Snaigių šokį.

Na, pašoki,
Vėjas groja.
Paklausyki —
Tolumoje.

Ad. Keraitis

VELYKOS

Asmenys: Motina, jos dukrytės: Jonė, Stasė ir Onytė (4 — 6 metų), jos sūnus Vytukas; Aldutė, Rokas, Kęstukas, Birutė, Jonukas; aitvarininkai: Juozas, Simas, Pranas, Zigmas.

I SCENA

Švari grįčia. Velykų stalas. Spintelė. Onytė žaidžia margučiais. Prieš pakylant uždangai pasigirsta „Linksma diena...“ Gieda Stasė ir Jonė.

Aldutė *(įeina)*
Labas!
Jonė ir Stasė *(nustoja giedojusios)*.
Labas!
Aldutė.
O žiūrėkit,
Kaip pas jus švaru!
Aldutė *(Priėjus prie stalo, nori paliesti avinėlį)*.
Jonė Nelieskit!
Aldutė *(dairosi)*:
O gražu, o...
Stasė
Bet kiek darbo,
Kiek bėgionės ir kiek vargo!...
Aldutė
Nesigirkit! Tai mamytė...
Jonė
O padėti, o tvarkyti
Ar nereikia?
Aldutė
Tai sunkumas!
Stasytė
O kiek lakstymo? Baisumas:
Čia į kiemą, čia į klėtį,
Čia krautuvėn reikia bėgti,
Čia virtuvę pamazgoti,
Čia vėl kambarį pašluoti,
Tai čia stalą reikia ruošti,
Avinėlį, kumpį... puošti.
Čia mama, teta vadina:
„Kur pipirai? kur citrina?...“
Čia lėkštė, taurė praplauti,
Čia mazgotė paskalauti,
Čia pašveisti, čia patrinti,
Tą padėti, tą paimti,
Čia pasiausti, čia pakrėsti,
Čia į krosnį pažiūrėti, —
Taip be galo.
Adutė
Na, žiūrėkit!..
Bet šiandien tur būt džiaugiesi:
Grįčia dailiai sutvarkyta,
Grindys tartum išdažytos,
Tiek margučių įvairiausių,
O jau stalas — tai puikiausias.
(Po valandėlės)
Man margučiai jūs patinka.
Jonė
O man sūris, kumpis—„šinka“.
Stasė
Man — pyragai, aguoniečiai
Ir margučiai, ir varškiečiai,
Viskas, viskas...
Onytė
Man... saujutė.

II SCENA

Danutė *(įeidama)*:
Gerai sako.
Jonė
O, Danutė!
Danutė.
Juk pavasaris,—taip šilta!
Stasė *(žiūrėdama pro langą)*:
Kiek vaikų!
Jonė
Kur?
Stasė
Ten, prie tilto!
Aldutė
Ką jie daro?
Danutė
Hm, klausinėja!
Margučius jie ritinėja.
(Mergaitėms)
Žinot? Eikim ritinėti!
Stasė
Eikim! Gana čia sėdėti.

Danutė
Tik lentutės neužmirškit!
Aldutė
Ir margučių pasiimkit!

III SCENA

Rokas (*įeidamas*)

Ko jums grįčioj čia pelėti?
Eikim žaisti, ritinėti
Margučius: Ar eisit?
Visi
Eisim!
Tik margučių pasirinksim. (*Vieni iš kišenių traukia margučius, kiti renkasi nuo stalo*).
Rokas.
Et, palaukit! Jūs nemokat. Išsirinkti. *Renka* (*miklendamas* *) *ir stalu ritendamas*).
Onytė
I man, Jokai,
Duok majgutį jitinėti!
Rokas
A, Onyte! (*Išsiima marguti iš kišenės ir paduoda*): Štai, žiūrėki!
Onytė (*nudžiugus, varto*):
Tai gjazus, puikas majgutis!
(*Išmeta marguti. Tuo tarpu įeina Kęstukas*).

IV SCENA

Kęstukas (*įeidamas*):
Ai, laikyk, laikyk! Sumuši!
Onytė (*piktai*):
Kas tau galvoj? (*Verkia*).
Kęstukas
Onyte!
Ar aš nesakiau laikyti?
Mat, ir sumušei margutį
(*Išsitraukia savo margutį iš kišenės*):
Mainom su manim, Onute!
(*Paima sumuštą, o duoda sveiką. Tuo tarpu įeina motina*).

*) Miklenti, miklinti=tikrinti margučio stiprumą, mušant jį į dantis.

V SCENA

Kęstukas (*Onytei*):
Tai ką, ar jau nebeverksi?
Tik laikyk, nes vėl išmesi.
(*Vaikams*):
Kas margučiais lošti nori,
O pralošęs neraudoja?
Tylit? Bijot apsiverkti!
Mergaitės
Pamatysim, kam teks verkti.
Kęstukas
Taip?
Onytė
Mamyte, i aš eisiu.
Motina
Per maža tu dar—neleisiu.
Jie aploš tave...
Onytė (*nepatenkinta*)
Mamyte...
(*Įbėga Birutė ir Jonukas*).

VI SCENA.

Birutė (*įbėgdama*)
Eina, eina! (*Pasigirsta armonika*).
Visi (*krūptelia*).
Kas? Jaunimas?
Birutė (*Skaitydama ant pirštų*
Juozas, Pranas, Zigmas, Simas...
Jonukas
Apsirėdę...
Birutė
O ant ratų
Veža aitvarą.
Visi (*nustebę*):
(*Tuo tarpu atsidaro durys, ir įeina aitvarininkai, žaliai raudonom kepurėm, visi puikiai apsirėdę. Pirma eina Juozas, armon ka grodamas. Paskui Juozą Simas veža ant ratukų ugninį (raudoną) gaidžio pavidalo aitvarą; š lia aitvaro—krepšys, maža žagrė, grėblys... Toliau įeina Pranas ir Zigmas—gali būti daugiau asmenų—visi rimtai gieda*).

VII SCENA

Aitvarininkai (*gieda ir groja*):
Ketvirtadienį sugautas,
O penktadienį prikaltas
Kentė Kristus už žmoniją,
Garbė Tau Šventa Marija.
Aleliuja!
O Sekmadienį Velykos',
Saulei tekant, žolei dygstant,
Kėlės Kristus, mirtis krito.
Ir tamsybėse nušvito.
Aleliuja!

Pranas (*kalba*)
Garbink Kristų, dangau, žeme!

Visi
Per amželių amžius. Amen.

Pranas
Mes (*rodo*), jaunuoliai, mes jaunikiai,
Čia su aitvaru atvykę,
Skelbiam Kristų prisikėlus
Ir pavasarį atėjus.
Štai (*rodo*) mūs aitvaras ugninis!
Niekis, kad jis popierinis.
Jo sparnai klijais klijuoti,
Bet jis mok gražiai skrajoti.
Iš dangaus čionai atvykęs
(Paukštis rimtas, neišdykęs),
Daug sveikatos, turtų linki
Mūsų duosniai šeimininkei:
Daug margučių, daug kiaušinių,
Kumpių, sūrių ir grietinės,
O svarbiausia — nešykštauti
Pilną (*rodo*) krepšį jam prikrauti.
Nes, kas aitvarui daug duoda,
Tam visad pilni aruodai,
Turi pupų ir bastučių
Ir dešrelių ir alučio.

(*Šeimininkė ir vaikai deda aitvarui krepšin, kas margutį, kas pyrago*).

O dabar už dovanėlę,
Už margutį, kiaušinėlį
Te jums Dievas maloningas
Duos pavasarį derlingą:
Storą paršą, jautį drūtą
Vištą gaidį, kalakutą,
Šimtą žirgų pabalnotų
Ir oželį pažabotą.

Aitvarininkai (*gieda*):
Mūsų aitvars drūtas, storas
Važinėjas sau kaip ponas,
Pilną maišą prisikrovęs,
Šeimininkei padėkojęs.
(*Aitvaras nusilenkia*)
Garbink Kristų (*nusilenkia*), dangau, žeme!

Visi namiškiai (*atsako nusilenkdami*)
Per amželių amžius, Amen.

Aitvarininkai (*nusilenkdami*):
Garbink Kristų, dangau, žeme!

Namiškiai (*nusilenkdami*):
Per amželių amžius, Amen.

Aitvarininkai
Aleliuja!

(*Simas apsuka aitvorą ir išvažiuoja. Paskui jį visi aitvarininkai išeina giedodami ir grodami*):
Ketvirtadienį Sugautas,
O Penktadienį prikaltas
Kentė Kristus už žmoniją,
Garbė tau, Šventa Marija,
Aleliuja!
O sekmadienį Velykos',
Saulei tekant, žolei dygstant,
Kėlės Kristus, mirtis krito
Ir tamsybėse nušvito.
Aleliuja!
(*Aitvarininkai išeina*)

IX SCENA

Jonė
Tai to aitvaro baisumas!..

Stasė
O jo uodegos didumas!..

Onytė
A mamytė nebijojo?
(*Visi nusijuokia*)

Motina (*glostydama Onytę*)
O tu?

Onytė
Ne... Taip išsižiojęs!

Motina Kas?

Onytė
Tas aitvars.

Jonukas O Onytė
Išsigando kaip pelytė!
(*Visi nusijuokia*).

X SCENA

Vytukas
(*Įeina liūdnai nusiteikęs*)
Stasė
O, žinai — pas mus, Vytukai,
Buvo aitvars su ratukais.
Vytukas (*piktai*)
Et, nematė!
Kęstukas (*ima už rankos*)
Kas tau?
Vytukas (*ištraukia ranką*)
Traukis!
Motina
Ko tu toksai susiraukęs?
Vytukas
Buvau dėdės aplankyti.
Motina
Vienas?
Vytukas
Ne, su Agotyte.
Motina
Na, kas?
Vytukas
Dėdė guli, serga...
Namuose vien badas, vargas.
O Petrukas mamos laukia,
Sėdi lovoj susitraukęs,
Verkia: nėr kam valgyt pataisyti...
Aldutė Mamytė?
Kęstukas (*Aldutei*):
Kaip mamytė?
Ji nežino!
Rokas
Dar negrįžo!..
(*Prieina prie besikalbančių Jonė, Stasė ir Jonukas*)

Jonukas
Žinot, ką mes pasiryžom?
Rokas
Na, įdomus mums dalykas.
Jonukas
Mes suruoškim jiems Velykas:
Aš — margutį, Jonė sūrį,
Mūsų Stasė sviesto turi,
(*Rodydamas*)
Tu — margutį, tu — margutį...
Susidėsim po trupputį.
Ar sutinkate?
Visi
Sutinkam!
(*Vaikai renka dovanas ir deda į krepšelį, kurį atnešė Stasė*).

Motina
Tai vaikučiai man patinka.
(*Vaikai rengiasi išeiti*).
Palukėkit! (*Išima iš spintelės ir paduoda*) Štai kumpelio,
Duonos... neškite Petreliui!
(*Dar prisimena*)
Dar palaukit! (*Išima bonkutę*)
O čia vynas.
Rokas (*paėmęs bonkutę*)
Tegyvuoja mūs kaimynas!
Visi vaikai
Tegyvuoja mūs dėdelė,
Tenušvinta jam dienelė!
(*Išeina giedodami „Linksma diena...“ ir dovanomis nešini*).

UŽDANGA

Dilgė

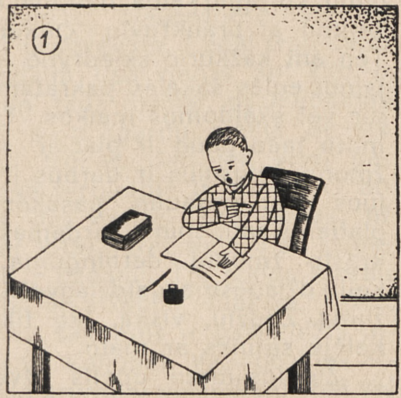
Nors aš mažas

Nors aš mažas, kaip pipiras,
Bet jau dirbti papratau:
Iš knygutės nedidutės
Pasakėlių paskaitau.

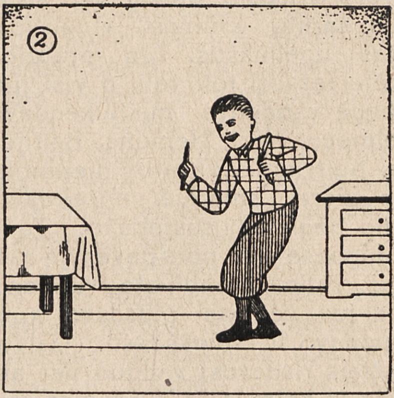
Į mokyklą eiti mėgstu,
Man ten gera ir smagu,
Aš mokykloj mokaus rašto
Ir kitų gerų žinių.

Svyruonėlis

KAI DROŽĖ PAIŠELĮ...

Sprendžia uždavinius Lukas,
Staiga trekšteli paišiukas.
Ima peilį tuoj vaikinas
Ir paišelį jau mėgina
Vėl uždrožt, bet jam, deja,
Tat nevyksta ir gana.

Peilis neaštrus—nepiauna.
Tada galvon mintis šauna —
Na, prašau tik pagalvoti —
Skustuvu pasinaudoti.
Linksma Lukui. (Bepigu
Drožt aštriuoju skustuvu!)

Luko tėvas, dėdė Justas,
Sėdo barzdą nusiskusti.
Čerkšt—skustuvas sučerškėjo
Tik, net dėdė sustenėjo,
Ir nebeskuta visai...
— Tėveliuk, ką čia darai,

Ko niūrus toks?—klausia Lukas,
Pirkion iš lauko atrūkęs.
— Na gi, kur mano nežūva,
Neaštrus visai skustuvas!
Į tat Lukas nekaltai:
— Nuostabu tikrai, tėveli,
Kai juomi drožiau paišelį,
Buvo aštrus nejuokais...

Upelis teka

Tarp kriaušių, apaugusių alksnių ir karklų krūmais vingiavosi mažas upeliūkštis. Jo pradžios reikėjo ieškoti toli toli, o visi juo prabėgę vandenys nukliukendavo į Žeimeną, Nerį, Nemuną, Baltijos jūrą. Kaitriomis vasaros dienomis, kada ežerai smarkiai nusekdavo, upelio bėgimas sustodavo. Tada tik duobėse kur nors pavėsyje rasdavai žalio dumbluoto vandens. O pal jus, vėl jisai plūsdavo, kunkuliuodavo ir šniokšdavo. Galvotrūkčiais risdavosi vanduo per akmenis ir kelmus, graužddamas stačius krantus, lysdamas krūmų pašaknysna, kur ropojo plačiarepliai vėžiai ir lindėjo smagiosios lydekos. Ramesnėse vietose, kur dugne sunešta su akmenėliais gelsvo smėlio brūželės, mažytės žuvytės blizga, sukinėjasi, būriuojasi. Kartais kai ims plaukti, lyg debesis uždengia visa sėklumėlę, po to visos nuplaukia. Tokiomis dienomis vaikų prie upelio pilna. Vieni šlaitų skardžiuose su produktais ar aukšliais rankose linkčioja, rankiodami žemuoges, kiti su mažyčiais samteliais ar ašutinėmis kilpomis žuvauna upelio šniokštime ar ramiose vietose. Riksmo, klegėsio pilna. Lyg jie visi su tuo upeliu kalbėtųsi, jam savo rūpesčius dėstytų. O tas upelis, lyg suprasdamas vaikų džiaugsmą ar susirūpinimą, šniokščia putodamas, juokiasi šokinėdamas akmenuota vaga, ar liūdnai pakrūmėn lysdamas plumpsi.

Ateina ruduo. Nukrinta nuo medžių lapai. Upelis pamato toliau už savo vagos. Prieš jį atsidengia staigios pašlaitės rudų lapų čežia antklode prisidengusios. Iš kitos pusės lygios dirvos, margai suartos ir suakėtos. Toliau kaimas dūmų stulpais remiąs dangų, ardąs liūtingą tylą kuliamųjų mašinų spiegimu, spragilų kalba, mintuvų kaukšėjimu ar brauktuvių čiukenimu. Ten ant kažkurio skiedryno kapojamos eglės šakelės pakratams, kitur vėl skaldomos malkos. Upelis mato tada daug ir plačiai skaito žmonių žingsnius ir darbus ir neša juos visan pasaulin, pasakos juos platiems vandenims, girdamas savo krašto žmonių darbingumą, vaikelių džiaugsmą, gaidžiagysčių gražumą. Žodžiu, viską, ką tik pakelėje sutinka ar mato.

Žiemos metu upelis užverčiamas sniego pusnimis. Sukaustomas kietais ledų pančiais, kad pajudėti neįstengia. Kiškiai ir lapės jį išstripinėja skersai ir išilgai. O jisai nė nepamato tų dailių žvėriūkščių. Tik lašmenyje, kur nuolatos, kad ir didžiausiems speigams esant, neužšąla, krykštauja pusgyvės antys ir krypauna narai. Nardo ūdrai plačiausiai. Ateina atodrėkiai. Kai kur upelyje atsiranda vandens. Bet ištroškęs sniegas vėl jį greit sugeria ir visur sausa, visur šalta. Vėjas gainioja miego dulkes, švilpia pakrančių medžiuose, staugia plikuosna laukuosna. Tokiom dienom upelis laukia nekantraudamas pavasario, skaisčių saulės spindulių, mėlyno giedro dangaus ir linksmų vaikučių. Jis kaupia paskutiniuosius jėgų lašelius, kad bent truputėlį, nors vienoje vietelėje išlaikytų savo gyvastį.

Pašildo smarkiau saulė. Sučeža sniegas, tirpsta ir plaukia iš kalnų ir pašlaičių į daubas, daubomis į upeliūkščius ir ežerus. Pakyla aukštai ežerų ledai, nutolsta nuo krantų, pučiami smarkaus vėjo sudūžta ir leidžiasi drauge su srove. Upelis tada patvinsta. Išsilieja iš krantų. Kriokdamas ir augdamas didžiuliais ledų kalnais skina savo

taką per sniegų vėpūtinius ir suvirtusias per žiemą šakas. Rauna ir griauna viską, ką tik pakelėje sutikdamas. Siauresnėse vietose ilgiau užsitvenkia. Ledai tratėdami ir cipdami lipa vienas ant kito, o vanduo tada plačiai pasiliedamas vienu savo sparnu siekia beveik kaimo trobas. Jau jau visai palangėse tyruliuoja ir vilnija. O atsirita dar vienas lėdų kalnas, už to dar kitas, trečias... Visi kriokdami ir ūždami. Tik staiga sutrati karklai ir alksniai. Linksta, lūžta, kyla su šaknimis ir pasileidžia tolimesnei kelionei. Vanduo kiek atslūgsta trumpai valandikei, bet vėl suranda kliūčių ir vėl užsitvenkia. Ir taip, kol visą kelią praskina, būna kriokimas, spiegimas su trumpomis pertraukomis. Po to per kelias dienas ūžia ir ūžia. Net trobose apsiklausyti negalima. Lyg šimtai malūnų ten jo vandenimis būtų sukama. O žmonės tada kalba:

— Upelis trūko, teka.

Vaikai klumpėti ir basi aptūpia tada jo krantus, leidžia putojančia srove iš degtukų dėžučių laivelius, kurie čia pat apverčiami ir paskandinami drumzliname su ledais vandenyje. Vyresnieji su samtimis ir kitais gaudymo įrankiais trauko tada iš upelio įvairias žuvis. Tiesia per jį lieptus, kad į kitą pusę galėtų pereiti, su savo kaimynais susisiekti.

Taip pradėjęs tekėti upelis teka ilgai ilgai. Kalba savo nenutilstamas kalbas, seka neišsekamas pasakas. Ir daugelis upelio klausosi: ir žmonės, ir gyvuliai, ir paukščiai, ir gamta. Čia paliai jį, žiūrėk, laukų darbai pradedami, čia banda ganoma, čia lizdeliai sukami, čia medžiai žaliumynais pasipuošia. Visi tada žino, kad upelis teka. Upelis darbo ir gyvybės reiškėjas. Jisai pats pirmas darbininkas.

r.

SAULUTĖS MEILĖ

Ankstųjį rytelį
Nuo tamsaus pušyno
Metė man saulutė
Savo šypsnį gryną.

Nubučiavo skruostus,
Nubučiavo plaukus
Tartum motinėlė,
Sūnaus susilaukus;

Tartum motinėlė,
Dukrelę sutikus
Palei lūšnos slenkstį
Su rūtų vainikais;

Tartum mergužėlė
Prie kiemelio vartų,
Bernužėlį lydint
Paskutinį kartą.

Kurs už aukštų kalnų,
Kurs už plačių marių
Niekad nematys jau
Mėlynų akelių.

Taip ji glamonėjo,
Taip ji išbučiavo
Mėlyna saulutė
Spindulėliais savo.

Ačiū tau, saulute,
Kad kiekvieną rytą
Atneši man dieną
Dar nebematytą.

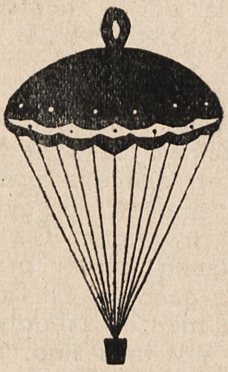
Ačiū tau, saulute,
Už visas malones:
Su tavim tik keldams
Išeisiu į žmones.

V. Kuolaitis

DARBELIAI

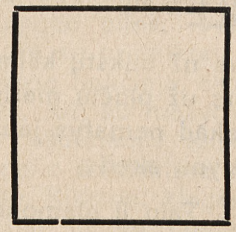
Parašiutas

Čia turime parašiutą. Su tokiu prietaisu, lakūnas lėktuvui sugedus, leidžiasi žemyn. Dažniausiai laimingai nusileidžia, nes parašiutą sulaiko oras, ir jis krinta ne labai greitai.

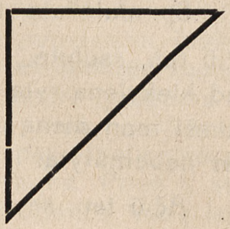

Pasidarykime parašiutą iš popieriaus. Paimkime plono popieriaus, siūlų ir kamštį. Darykime taip:

Iš popieriaus iškirpkime kvadratą.

Sulankstykime jį pusiau. Dabar turime trikampį.

Trikampį sulankstykime vėl pusiau, o tą pusę dar pusiau. Dabar trikampio galą nupiaukime taip, kad išskėtus kraštai būtų apvalai karpyti, kaip tai matome piešinyje.

Išskleiskime popierių. Visur, kur nurodyta paveiksle, pradurkime skylutes. Įverkime į kiekvieną vieno ilgumo siūlelius. Siūlelių galus suimkime, suriškime ir prikalkime špilkute prie kamščio.

Dabar, pakėlę aukštai, paleiskime. Mūsų parašiutas išsiskleis ir gražiai nusileis. Čia kamštis pavaduos jums lakūną.

ŽAIDIMAI

Santaika nesantaika

Vaikai susėda ratu, poromis. Vienas vaikščioja ir klausia kiekvienos poros, ar santaikoje gyvena. Jei gauna iš kurios poros atsakymą, kad nesantaikoje, tada klausia, su kuo nori sėdėti. Kai pasako, su kuo nori, tuojau susikeičia vietomis su norimu žaidėju. Tuo metu vaikščiojąs žaidėjas stengiasi užimti vieno tų besikeičiančių vietomis žaidėjų vietą. Jei jam pasiseka, tai padaryti, likęs žaidėjęs vaikščioja ir porų klausinėja apie jų pageidavimą. Kai visos poros sugyvena santaikoje, tuomet vaikščiojąs vaikas sušunka: viens, du, trys! —ir visi turi sukeisti savo vietas. Tokiu momentu vaikščiojąs žaidėjas stengiasi pasinaudoti ir surasti sau porą. Netekęs poros žaidėjas eina į ratą klausinėti porų, ar jos santaikoje gyvena.

Žaidžiama, kol norima.

LAIŠKŲ DĖŽUTĖ

Radastui. Rašyti gali, tik reikia daugiau darbo, daug skaityti. Kitos eilės mums netinka, jas duosime pažiūrėti kitiems.

Svyruonėliui. „Kur tos girios?“ mums netinka. Už kitą tariame ačiū.

Bajorui. Eilės dar silpnutės, „Skerstuvės“ dėti netinka.

Wydawca-Leidėjas L. Cicėnas Redaktor-Redaktorius V. Budrevičius
Drukarnia-Spaustuvė „RUCH“ Wilno, Tatarska 6